

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK
minden pénteken
legalább egy iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft. félfévre 2 ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.
Pénz- és érték küldemények az
ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ
(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)
a lap szellemi részét illető küldemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
czimzendők.

AZ

ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1-1	1-3	1-6	1-12	1-18	1-24
széri hirdetéskor						
	ft	krft	krft	krft	krft	krft
16/16 lap	14	36	70	120	160	200
8/16 "	7	18	35	60	80	100
4/16 "	350	9	1750	30	40	50
2/16 "	175	450	875	15	20	25
1/16 "	90	225	440	750	10	1250

Többszöri hirdetésnél nagyobb kedvezmények.
Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor; a hányiszor
a hirdetés megjelenik.
A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetés
számára.
Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala
és a r. k. Lyceum nyomda központi irodája (főter gr. Te-
leki Domokos-ház.) Mellékletek 5 o. é. ftba számít-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina
János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

A termésmaradványok, tarlók értéke.

Művelési növényeink legtöbbjei a learatás után
gyökereket s tarlót hagynak hátra, a mely marad-
ványok a talaj megmunkálása alkalmával fölbomla-
nak, s a bennük tartalmazott növényi tápanyagokat
a következő növény számára átszolgáltatják. Hogy e
tekintetben a gyökérmaradványok, melyek pl. a vö-
rös herénél tetemes mennyiségre mennek, nagy ha-
tással vannak s trágyázást pótolhatnak, elismert tény.
A zöldjében levágott növények maradványai különö-
sen kedvezőleg tartják magukat, mert légenyes ösz-
szeköttetésekben, káliban s villanysavban gazdagok, s
könnyen felbomolván, légenygazdag növénytápanyago-
kat gyorsan szolgáltatnak. A termésmaradványok má-
többszörösen megvizsgáltattak, s e vizsgálatok érde-
kes eredményeket tüntettek ki. Legujabban Weiske
tartott ilyen vizsgálatokat, melyeknek eredményeiből
a következő adatokat emeljük ki:

1/2 holdon találtatott a termésmarad-
ványokban, 10" mélységig fontokban:

	légeny	villanysav	káli
Vörös here után	110	43	47
Luczerna "	78	23	21
Baltaczim "	71	18	25
Csillagfürt "	36	8	10
Repcze "	35	18	27
Buza "	14	7	11
Árpa "	13	7	6

Ha összehasonlítjuk a termésmaradványok tar-
talmát közepszerű összetételű istálló-trágyával, akkor
azok megfelelnek 1/2 holdon

istálló-trágyák n a k m á z s á k b a n:

	légeny	villanysav	s káli
Vörös here tarlója	220	190	70
Luczerna "	160	100	33
Baltaczim "	140	75	38
Csillagfürt "	70	39	15
Repcze "	70	80	43
Buza "	27	30	16
Árpa "	26	30	10

Bizonyos az, hogy a növények erősebb vagy
gyengébb állása szerint a maradványok mennyisége
is különböző lehet, s némely itt idézett növények pl.
a luczerna, csillagfürt, baltaczim után kitett számok
korántsem mutatják azok legmagasabb terméseit. Any-
nyi azonban az eddig felhozottakból is látható, hogy a
vörös herének maradványai holdanként 400—450
mázsa istállótrágyával vetekednek. A gabnafélék azon-
kívül, hogy a talajtól igen sok fontos anyagot elvon-
nak, még különösen az által hatnak a talajra erősen
aknázólag, hogy hátrahagyott részeik csekély kárpót-
lást adnak az elvontakért, s termelésük mellett az
erős utánpótlásra, trágyázásra annál nagyobb a szük-
ség és kényszerűség.

V. S.

Szerény vélemény Jelinek ur fatenyésztési reformja felől.*)

Nehogy a Jelinek-féle fatenyésztési reform miatt támadt vita két ember vitájának tartassék; tisztelettel kérem a t. szerkesztőséget az én szerény szavazatomnak is helyet engedni becses lapjában. Igyekezni fogok szavazatom indoklásában a személyeskedést kerülni, s magamat a tárgyhoz tartani annál is inkább, mert igen sajnálnám, ha a megkezdett vitázási irány mellett maradvá, szavaim e tárgyban ama t. közönséghez el nem juthatnának, a ki előtt kedvencz tárgyam — a fatenyésztés és gyümölcsészet — körül szerény hangom fölemelni többször kockáztattam.

Megvallom, hogy magam is átéltem ama lelki fölháborodást, melynek Belke ur keresetlen szavakban adott kifejezést; értem és méltánylom Kodolányi ur fölindulását is, kinek esze ágában sem lehetett, hogy a Jelinek féle fatenyésztési reformnak — hiszem — jó szándéku ismertetéséért olyan forma megtámadásra számítson, milyennel B. ur részéről találkozott; de erősen meg vagyok arról is győződve, hogy az „Erd. Gazda“ t. olvasói azon kimélytelen hangon irt czikkek olvasásától, melyeket a két vitázó fél közlött eme lapban, bizonyosan meg lettek volna kímélve, ha Kodolányi ur a replikájában elszámolt tudni valókat akkor említette volna föl mindjárt, midőn a Jelinek-féle fatenyésztési reformot az „Erd. Gazda“-ban legelőször szóba hozta.

Kinek jutott volna akkor eszébe J. művét meghozatni, ha ismertető részéről el lett volna mondva mindjárt kezdetben, hogy ama munka, melyre bővebb értesülhetés végett utálja az érdeklődőket, áll 34 nyolczad-rétű levélből; ára 3 frt 40 kra szerzőnél; czime: „Die Reform der Obstbaumzucht und das Geheimniss der neuen Obstbaumveredlung“; írta egy Jelinek nevű, 60 éves, igen derék, de kissé tulon tul lelkesült (enthusiasta) műkertész, a ki nem a tudomány embere, hanem egyszerűen „praktikus kertész“, a kinek az a bogara van, mintannyi más embernek, hogy mihelyt ir, olvasottságát kell fitogtatnia; aztán hogy 34 levélből álló munkájának élettani része, (mely az egész műnek majd $\frac{2}{3}$ -dát teszi) ismertető részéről sem talált elismerésre, mert csupán régismert dolgokat nem épen sikerült összeállításban ad elő. Ha, mondom, mind eme tudni valók előre bocsátva lettek volna ismertető részéről: bizonyos vagyok benne, hogy a fatenyésztési szakmával elméletileg és gyakorlatilag foglalkozók közül sem Belke ur, sem más ama munkát meg nem hozatta volna, s teljesen elégnék tartotta volna tudni az egészről

annyt, a meonyit ismertetésül Kodolányi ur sziveskedett belőle tudomásra hozni.

Sajnos azonban, hogy mindezekről nem az ismertetés kezdetén vagy annak folyamában, hanem csak a befejezett ismertetés után támadt vita folyamában kelle értesülnünk!

Midőn egy országosan ismert, jeles gazdasági író úgy mutatja be a közönségnek Jelinek urat, mint mesterét egy új gyümölcsfa-nemesítésnek, mely hivatta van a gyümölcsfa-tenyésztést alapjában reformálni; úgy mutatja be őt, mint önzetlen embert, a ki találmányából titkot nem csinál: nem természetes-e, hogy a ki a gyümölcsfa-tenyésztés iránt melegen érdeklődik, habozás nélkül meghozatja magának J. művét, mint olyant, a melyhez az ímént idézett dicséret után jogosítva van a legszebb reményeket kötni? Ha aztán várakozását épen nem elégti ki ama munka, melyet szerzője — minden önzetlensége mellett is — mint titkot, méregdrágán árul; nem természetes-e, hogy a csalatkozott megboszankodik, s boszankodásának keresetlen szavakban ad kifejezést?

Kodolányi ur J. munkájából ennek csak azon részét ismertette, mely szerinte fényoldalát teszi ama munkának; árnyoldalairól azonban 3 számra kiterjedő ismertetésében egy árva szóval sem emlékezik meg. Ha aztán a tanulni vágyó, nagy reményeket kötve oly munkához, melyet neve tekintélyével egy jeles író fedez, azt meghozatja, s elolvastván, úgy találja, hogy abban több a fényoldalnál az árnyoldal; sőt ha valaki a fényoldalt is, ellenkezőleg K. urral, árnyoldalnak nézi: nem természetes-e, ha megboszankodik, s fölindulásának kifejezéseit nem válogatja meg?

Az indulat hangja, bármily udvarias legyen is különben, sértő, metsző szokott lenni. Ennek magyarázata az emberi természetben fekszik. Híjában gáncsoljuk ezt egymásban! mindnyájan alája vagyunk vetve eme gyarlóságnak. Isteni természettel kell annak bírnia, a ki semmiért sem boszankodik meg; a ki a kövel dobálót kenyérral dobna vissza mindig. Hogy az emberi gyarlóság eme szabálya alól nem képez kivételt sem Belke ur, sem Kodolányi ur, azt — úgy hiszem — eléggé bizonyították az „Erd. Gazda“-ban közlött vitájuk folytán. Önmagamról is ugyanazt mondhatom; noha nyilvánosan én még nem folytam be az ezen tárgy fölötti vitába. Én is ember vagyok. Szerencsém csak az, hogy későbbre maradtam, midőn már felindulás nélkül szólhatok a tárgyhöz.

Ha az „Erd. Gazda“ fatenyésztési vagy gyümölcsészeti szaklap volna egyedül, hol minden eme szakmába vágó tárgyat, tövéről hegyére, körülményesen meg lehetne vitatni: bizonyára nem lenne nehéz kimutatni, hogy J. ur fatenyésztési reformja egy vonalnyival sem viszi előbbre a fatenyésztést azon pontról, hová azt szakértők századok olytán tett lelkiismeretes vizsgálódása helyezte napjainkban. Minthogy azonban az „Erd. Gazda“ nem fatenyésztési szaklap, hanem oly gazdasági lap, melynek különben is eléggé szűk keretében a gazdaszat minden ágát fel kell ölelnie; természetesnek találom, ha a lap t. szerkesztője egyes tárgyak fölött elmérgesedett, s végtelenszó-

*) Adjuk e cikket, habár, olvasva Bereczki urnak azon magán levelét, melyet Kodolányi urnak küldött volt, fel lennénk mentve B. urnak minden e téreni figyelmeztetésétől. Nem tehetjük azonban, hogy egy pár állítására részünkről is némi kis megjegyzést ne tegyünk.

gig nyuló vitatkozásokat nem tart czélszerűnek megengedni.

Ha mégis a K. ur által fölvetett tárgyhöz én is hozzá szólni kívánok, nem azért teszem, hogy a vitát ok nélkül tovább nyújtsam, hanem hogy óhajtatását teljesítenem számos ismerőseimnek, kik az „Erd. Gazdá”-ban szives figyelemmel kísérték eddigi munkásságom, s kik tudni óhajtják: mikép vélekedem e tárgyról én is?

A megindult vita fölötti nézetemet a föntebbiekben elmondván, röviden elő fogom adni: miért nem pártolom én J. urnak ugy fatenyésztési eljárását, valamint ezen eljárást előtűntetni czélzó irott munkáját sem.

Nem pártolom eljárását; mert nehezebbé, s így drágábbá is teszi a fáknak nemesítés általi elszaporítását, mint ez az eddigi — fölteszem, hogy szakértelemmel párosult — eljárás által kivihető volt.

Sok oly tárgy nélkülözhetlen J. eljárásánál, a mire épen nem volt szükség ekkoráig, pl. melegház, hol folytonosan +12.° R. légmérséknek kell uralkodni; fazekas-agyag, mely nem mindenütt található; e mellett szükséges egy értelmes és hű ember is, a ki éjjel nappal felügyeljen a melegház kellő légmérsékére, szellőztetésére, mert különben kockára lesz téve minden igyekezetünk. Vagy elpusztulnak, vagy tultengenek csemetéink a melegházban. Hg. Schwarzenberg megengedheti magának ily kísérlet életbe léptetését; de sajnos! kevesen rendelkezünk Schwarzenberg erszényével. Azt pedig bajos elhinni hogy egyesek a szükségletükre kívántató fák előállításában ablak közt, szobájukban is tehetnének J. eljárása szerint sikeres kísérletet. Megérdemlené-e, vagy kivihető volna-e az, hogy az ablakok közé elhelyezhető néhány fáért folytonosan ügyeljünk arra, hogy legalább a 12° meleghez közel járó légmérsék meg legyen az ablakok közt, s lessük az enyhe napokat, hogy az ablakokat nyitogathassuk, s szellőztethessünk! Hányszor történik az télen, hogy hetekig tart a zord, borongós idő, a mikor az ablakok nyitogatása csemetéinkre nézve veszedelemmel járna! Ilyenkor aztán a szobai melegben nem tengenek-e tul csemetéink?

J. ur eljárásának olcsósága ellen szól már maga azon körülmény is, hogy noha J. ur már 12 év óta gyakorolja ezt, még sem birt annyira menni, hogy fát olcsóbban adhatná el, mint más fatenyésztők, s daczára annak, hogy fát — állítása szerint — kétszeres, sőt háromszoros áron kapkodták el, még sem alkalmazta oly kiterjedésben eljárását, hogy vele más fatenyésztők ne is bírnának versenyezni.

Kinek már van melegháza, s a melegházi tenyésztéshez értő ügyes kertésze, ám kísértse meg J. eljárását; de porul jár bizonyosan, a ki e nélkül, csupán ablak közt akarna vele kísérletet tenni.

Ügyes szemző egy nyár folytán tíz-tizenkétezer csemetét is beszemezhet. A ki nagyban akarja a fákat nemesítés által elszaporítani, gondoskodjék ügyes szemzöről, s ne féljen, hogy oltatlanul maradnak csemetéi a faiskolában! Ha egyéb oltásmódot teljesen mellöz is, csupán szemzéssel képes lesz egy faiskola évi szükségletére meg-

kivántató csemetéket beoltani és pedig nem hajtó, hanem alvó szemre. Ha netán időközben a jövő tavaszig ki is veszne néhány szemzése, utánpótolhatja a kiveszettek időközben is, vagy tavasz kezdetén, mihelyt a fa kérge fölválík, mellözhetvén akkor is minden egyéb oltásmódot, s egyedül csak a szemzést alkalmazván. Értem itt a szemzés alatt a lás vagy vesszős szemzést, melyet kora tavasszal, télen szedett oltó-vesszőkről levett szemekkel vagy rövidke vesszőhegyekkel szokás végrehajtani. Ehhez pedig nem kell sem melegház, sem fazekas-agyag, sőt még oltó-viaszra sincs szükség, csupán értéktelen kukoricafosztalékra lesz szükség a bekötözésnél. Kevesebb idő, kevesebb költség, fáradság és utánjárással mehetünk oda, hová J. ur mesterséges módjával eljut.

J. ur olt télen, melegházban, a helyett, hogy nyáron oltana a szabadban.

J. ur téli oltása semmi lényeges eltérést nem mutat az eddigi téli oltástól, t. i. a szobai oltástól. Az agyaggömb, melybe csemetéi gyökereit takarja, semmi egyéb, mint hokusz pokusz, mint fölösleges szaporítása a téli oltás pepecseléseinek. Ez az agyaggömb épen nem oltalmazná meg J. ur csemetéit az elszáradástól, hacsak — mikép maga őszintén bevallja — 34 leveles művecskéjének 44-ik lapján, — este, reggel apró, sűrű liku locsoló rózsával (Brause) meg nem nedvesíti az agyaggömböt magát is a kiszáradás ellen. Locsolással, öntözéssel az eddigi téli oltás szerint nemesített fácskákat is épen oly biztosan meg lehetne óvni az elszáradástól, mint a mily biztosan megóvja az övéit J. ur.

Miután pedig a locsolás, s nem az agyaglepény az, mely J. ur csemetéit az elszáradástól megóvja; a locsolás hatásának azonban eme titka olyan titok levén, melyet az emberek már évezredek óta ismernek, bármint törjem rajta a fejemet, J. ur eljárásában sem reformot, sem újítást nem vagyok képes felfedezni, s így részemről sem eljárásának, sem titkának pártolói és védelmezői közé nem sorakozhatom.

Nem pártolhatom J. ur irott munkáját sem; mert tekintve attól, hogy „breviter et confuse” van írva, mégis 4 frtjába kerül annak, a ki meghozatja, — növény-élettani része, mely 39 lapnál többet foglal el a 68 lapra terjedő munkából, mikép maga Kodolányi ur is — hár egy kissé későn — szintén elismeri, „csupán rég ismert dolgokat nem épen sikerült összeállításban” tartalmaz. Nem pártolhatom pedig leginkább azért, mert teljesen meg vagyok róla győződve, hogy J. ur munkájából egyetlen egy kezdő sem fogja megérteni ugy a növény-élettani, valamint a fák helyes nyesését tartalmazó részt sem; noha pedig ez utóbbi részben sem mond J. ur semmi olyat, a mi ő előtte már el ne lett volna mondva a jelesebb fatenyésztésről szóló művekben és pedig százszor érthetőbben, mint azt J. ur előadta.

Nem pártolhatom J. irott művét, mert ebben olyanokat állít nagy szavakkal, miket aligha hisz maga is; mik a tudomány és tapasztalat előtt meg nem állhatnak. Ilyen állításai a többek közt, hogy

„az ő modora szerint kezelt fák soha gyökékhajtást nem ereszthetnek“; (44. l.) „még oly hidegben is, a milyenben az eddigi eljárás mellett kezelt fák rendszeren kifagynak, az ő fái teljesen épen fognak maradni“ (47. l.) „az ő modora szerint kezelt fák a fabetegségekkel inkább daczolnak, bővebben teremnek, s hosszabb életűek, mint az eddigi“; — mindig fölteszem, hogy szakértelemmel összekötött, „eljárás szerint nevelt fák.“

A szilva- és meggygyfa, mihelyt termőre fordult, néha előbb is, főképp könnyű földben, mindig fog gyökérsarjakat eresztetni J. urnál épen úgy, mint a világ bármely kertésznél. *)

Az őszi barackfa, valamint egyéb kényes természetű gyümölcsfajok J. urnál ép úgy, mint egyebütt, sokszor már oly hidegben is biztosan kifagynak, a milyent edzetebb természetű gyümölcsfa nemek vagy fajok jóformán meg sem érznek.

Tizenkét éves tapasztalat, a mennyi idő óta J. ur eljárását gyakorolja, nagyon fiatal tapasztalat arra, hogy hitelt adhassunk azon állításának is, hogy az ő fái edzetebbek, termékenyebbek, s hosszabb életre hivatvák, mint az eddigi mód szerint nevelt fák.

Nem pártolhatom J. ur írott művét végül azért sem, mert olyanokat is állít abban, a mik lehetetlen hogy képzelenségnek ne tűnjenek fel a növény-élettan- vagy természettanban csak kissé jártasok előtt is. Így a 44-ik lapon állítja, hogy a „gyökereken rügyek“ vannak; **) az 52-ik lapon pedig azt állítja, hogy az ültetés alkalmával föld alá került oltó vessző szeme vagy kihajt,

*) Arról nem győződött meg B. ur, hogy J. ur fái hajtanak-e gyökékhajtásokat, vagy sem! különben a másként nevelt, egészséges gyümölcsfák is nagyon ritkán hajtanak sarjat. Szerk.

**) A gyökereken is épen úgy, mint a törzs bármely részén, fordulnak elő rügyek, hisz az elbetegesedett fák gyökereiről nagy mennyiségben előtűdülő sarjak is mind rügyekből fejlődnek ki. Szerk.

vagy helyette oldalgyökerecskéék (Thauwurzel, racines horizontales) hajtanak ki. Nem mondja ugyan, hogy magából a ki nem hajtott rügyből jönnek ki az oldalgyökéresék, de úgy érte alkalmasint, mert K. ur is úgy értelmezi azt az „Erd. Gazda“ 170-ik lapján, hogy „az oldalgyökerek a föld alatt levő alsó rügyből hajtanak ki;“ műve 46-ik lapján pedig azt meri az egész világgal szemben állítani, hogy az ő eljárása szerint kezelt fákat „egész harmadéves korukig, minden időben, még nyár közepén is, vagy mint magát kifejezi: „während der Wachstumsperiode“ — minden felé el lehet küldeni a nélkül, hogy növekedésükben legkevésbé is megakasztathatnának.“

Gyökereken nincsenek rügyek, melyekből vesszők hajthatnának ki. Gyökérből csak gyökér hajthat ki; még maga a szilvafa és meggygyfa gyökere is csak akkor kezd vesszővé fejlődni, ha a föld alól a napvilágra jutott. Rügyből hajtás igen; de gyökér nem hajthat ki. *) J. urnak jutott a dicsőség ezek ellenkezőjét tanítani.

Lehetne még többet is felhozuom J. urnak mind eljárása, mind írott munkája ellen, melyben eljárását le akarta írni; de igazolásomul elégnek tartom az elmondottakat is arra, hogy miért nem pártolom én sem eljárását, sem írott munkáját.

Ez az én véleményem a Jelinek-féle gyümölcsfa-nemesítési és tenyésztési eljárás felől.

Kelt Mező-Kovácsházán, jul. 20. 1873.

Bereczki Máté.

*) Hogy a törzsrügyből csakugyan fejlődnek gyökerek, meggyőződhetik Bereczki ur a szőlőnek dugványozás és homlítás általi szaporításánál, s azon kísérletek eredményeiből, melyek ujabbban a növényeknek megfordítva, t. i. gyökereivel felfelé és ágaival a földbe tett ültetése által eszközöltettek, a hol a gyökér-rügyből ágak és levelek, a törzs-rügyből pedig gyökerek fejlődtek. Szerk.

T A R S A L G Ó.

Világkiállítási levelek.

IX.

(G. V.) Magyarország bor-, szesz-, dohány- és kenderkiállítását elhagyva, egy szűk, fedett folyosón a szomszéd csarnokba indulunk, hol Magyarországnak gyapju- és galonatermelése, valamint lisztipara jelentékeny helyet foglal. Mielőtt azonban részletekbe bocsátkoznánk, néhány általános megjegyzést szükségesnek látunk.

Magyarország e jelen világkiállításon az egyedüli állam, mely az egyes termelőnek is kellő és önálló helyet biztosított az által, hogy megengedte, miszerint mindenki az u. n. collectiv állványokon terményeit külön is bemutatathassa; mert a más országok csupán nagyobb és együt-

tes gyűjteményeket mutatnak be. Lehet, hogy nézetünk ellenzésre fog találni, de mi azt hisszük, miszerint egy nagy világkiállítás alkalmával nem az egyes kisebb gazdának kellene előtérbe lépni, hanem az illető vidék, megye vagy gazdasági egylet van arra hivatva, hogy területének főbb és kivitelképes terményeit az egyes természetők által beküldött arányos mennyiségben megfelelő sorozatban feltüntesse. Az edényben kiállított gabona legfeljebb jó minőségről tesz tanúságot, mely minőség előállításának különben sok módja van; de ha a bemutatott mennyiség egyszersmind a termelésnek bizonyos százalékát képviseli, mely számarány a mellékelt statistikai táblázatok nyomán tüzetesebb magyarázatot nyerhet, — akkor a külföldi kereskedő egy rövid pillanatban termelésünk jelentőségéről

több tudomást nyer, mintha naphosszat vizsgálgatja aczélos buzánk kiállított mustráit. Mi tehát a gyűjteményes kiállítások mellett emelünk szót, melyeknek határát az egyes termelési vidékek szabnak meg, azonban conditio sine qua non gyanánt követeljük, hogy az ily gyűjtemény hiteles statisztikai adatokkal támogattassék.

Hogy a kellő statisztikai anyagnak gyűjtése már nálunk is lehetséges, ezt a m. kir. statisztikai hivatal kiállítása fényesen bizonyítja. Az érdekes sorozat a nyugoti fal területén és asztalán van elhelyezve, a gyűjtemény összeállítására és rendezésére a statisztikai hivatal főnökének ministeri tanácsos Keleti Károly urnak érdeme. Figyelmünket első sorban a számos térkép köti le: a bal szélén egy dolgozat tűnik szemünkbe, mely a szántóföld százalékeit mutatja, viszonyítva az összes területhez, itt természetesen az Alföld déli része lép előtérbe, hol a százalék a hatvanat meghaladja; a szomszédos térkép a rétek, legelők és nádasok mennyiségét tünteti elő; a harmadik az erdőterületet láttatja, mely szűkebb hazánkban, Szlavoniában és a Határvidéken legnagyobb. Egy további térkép a kenyértermények: buza, rozs és kétszeres vetési arányát mutatja, mely az első helyen említett mappa adataival majdnem teljesen egyezik és így néhány másodperc alatt meggyőződést szerezhetünk, hogy szántóföldünk tulnyomó része a kenyérgabonának van szentelve. A szántóföld használatáról még két térkép ad felvilágosítást, az egyik a dohány-, len- és kendernek; a másik a tengeri-, burgonya- és répának szánt területet tünteti fel; hiányoznak a tavasziak, a repce sat.; de ha meggondoljuk, mily roppant fáradságba kerül egy ilyen térkép összeállítása, az első kezdettel szemben nem lehetünk szerénytelenek. Nagyon érdekös a talajnemek feltüntetése azoknak főalkatrészei szerint, bár óhajtható volna, hogy e mappa nagyobb dimenzióban és ennél fogva részletesebben volna kidolgozva. Két egymás mellé helyezett térkép nagyon sok tanúságot nyújt; az első az évi közép hőmérsék fokait, a másik a légszapadék mennyiségét ábrázolja. A magyar korona országai a mérsékelt égöv alatt eléggé nagy differentiát mutatnak, a mennyiben 5.8-tól 11.5-ig váltakozik az évi hőmérsék, Celsius fokokban számítva; a csapadékot mutató térkép ezen előbbenihez fordítva aránylik, úgy, hogy a legnagyobb hőség területén — a nagy alföldi rónán — találjuk a legcsekélyebb esőmennyiséget, t. i. 41 centimétert. A légszapadék ingadozása még sokkal jelentékenyebb, mint a melegé, mert a minimumtól — 41 cmtől — 159-ig emelkedik. Gazdasági házi állataink viszonylagos elterjedése négy külön térképen van bemutatva és ritkább vagy sűrűbb vonalozás által a ló, szarvasmarha, juh és sertés négyezsgmértföldenként változó mennyisége feltüntetve.

Az utolsó térkép a viszonylagos népesség arányszámának van szentelve, alapul egy minimumot véve fel, mely négyezsgmértföldenként 1500 lélekig terjed, míg a maximum 5000-et és azon felül számít. Érdekesnek tartjuk megemlíteni, miszerint szűkebb hazánkban úgy a minimum, mint a maximum képviselve van; az első Naszód vidékén, az utóbbit Szerdahelysékben leljük meg. A tér-

képeken kivül még a m. kir. statisztikai hivatal eddig megjelent kiadványai is méltóan szerepelnek, itt látjuk a hivatalos statisztikai közlemények eddigi folyamait, a népszámlálásra vonatkozó munkálatokat, a „Hazánk és népe“ című művet és per varios casus végre valahára a „Magyar statisztikai évkönyv“ első, azaz 1872. évi folyamát! Tekintve országos hivatalunk rövid működési idejét, teljes elismeréssel kell adóznunk e buzgalommal szemben, és még csak azon ohajukat fejezzük ki, hogy a magas kormány tegye lehetővé, miszerint a bemutatott térképek eredeti nagyságukban többszörösítve, mielőbb közkézen foroghasanak.

A statisztikai hivattal szemben a budapesti kereskedelmi és iparkamara mutat be egy nagybecsű dolgozatot következő czimen: „Adalékok Magyarország nyers terményeinek ártörténetéhez, a XIX. században a pesti piacon történt jegyzések szerint.“ A terjedelmes munkálat az összes gabona neműeknek, a kender, len, dohány, repce, gyapju, bor, szesz, nyers bőr és több effélének ötven év óta hetenként jegyzett árait közli, az áringadozások külön graphikus táblázatokon — szám szerint 32 — vannak bemutatva. A nagy szorgalommal és pontossággal összeállított árjegyzéseket kísérő szöveg az egyes terményekről, rövid, de szakavatott felvilágosítást ad, mit annál nagyobb elismeréssel kell fogadnunk, mert az értékes mű elkészítésére kiszabott idő felette rövid volt. A kamara ugyanis múlt évi június 27-én határozta el ezen „ártörténet“ kiadását és rövid tíz hónap elteltével a kész munkálat első példánya már Bécsben be volt mutatva. Az érdem orosz-lánrésze kamarai elnök Kochmeister Frigyes, titkár dr. Szvetenay Miklóst és tollvivő Schoch Frigyeset illeti. Óhajtható volna, hogy intézeteink- és gazdasági egyleteinktől eltekintve, jobb módú olvasóköreink- is e becses dolgozat megszerzése által annak minél nagyobb elterjedést és méltánylást biztosítsanak.

Felhívás

a magyar szőlőbirtokosokhoz, borkereskedőkhez és pezsgőgyárosokhoz.
Gyakorlati utmutatás a hibásan készített magyar borok palackozottá tehetésére.

Mint hogy a tapasztalás által bebizonyult az, hogy nálunk a mustból csak akkor lesz jó és tartós bor, ha a dr. Guyot-féle cukormérő szerint 21% cukrot, s a Mollenkopf-féle savmérő szerint 7% savat tartalmaz és a rohamos erjedés alatt nyitott erjesztő kádakban, a szétörölt szőlőcsutkákon, a porrá tört szőlőmagvakon és a szétzuzott szőlőhéjakon 12—20 Reaumur hőfoknál erjesztetik, azon okból, hogy a levegő hozzá eresztése által, mely a csirmagvakat tartalmazza, a rohamos erjedés előidéztesse, s ezen rohamos erjedés alatt a szőlőcsutkákból és a szőlőmagvakból, melyek a cersavat tartalmazzák, a zamatot kaphassa, s a kellő melegnek hozzá eresztése által pedig az erjedést bevégezhetvén, a cukor 10 $\frac{1}{2}$ % borszeszszé változtathassék; minthogy azonban a tapasztalás által sajnosan az is bebizonyult, hogy a magyar szőlőbirtokosok a nyers anyag, t. i. a szőlőfűrt kezelésénél, melyet nekik a természet ad, ezen okszerű borké-

szítési módot soha sem alkalmazzák, s így nálunk folytonosan hibásan készített borokkal kell kinlódni, s minthogy én a magyar borok palackkéretté tevését magamnak életcéllül tűztem ki, tehát nekem sem maradt egyéb hátra, mint a valóban létező körülményekkel számolni, s a hibásan készített magyar borokat tanulmányozni, hogy határozottan állithassam azt, mely mód és eljárás szerint lehetne a hibásan készített magyar borokat mégis palackkéretté tenni, — s minthogy ezen talány megoldhatása 4 évi folytonos tanulmányozás és kísérletek által végre sikerült is, tehát hazafiai kötelességemnek tartom tapasztalataimat hazámfiainak köztudomására hozni a következőkben;

Hogy az utóerjedést befejeztethessük, a rajnai erjesztő csövet alkalmazzuk, s hogy most már a bort a seprőtől megszabadíthassuk, a rajnai szűrőgépen légmentesen keresztül eresztjük, azután a Cordier-féle francia öszpontosított csersavoldattal s Jullien-féle francia derítő porral kezeljük, s a Salleron-féle francia borszeszmérő, s a Mollenkopf-féle rajnai savmérő segítségével annyi borszeszt és annyi borsavat adunk hozzá, még Salleron szerint $10\frac{1}{2}\%$ borszeszt és Mollenkopf szerint $7\frac{0}{100}$ borsavat nem tartalmaz, s csak is ekkor melegítjük $44-52$ Reaumur hőfokig és még hozzá légmentesen, ezután a rajnai palacktöltő gép önmagától működő elzáró szelepjein légmentesen palackokba huzzuk, s a rajnai dugaszológép segítségével légmentesen úgy dugaszoljuk be, hogy a dugasz a borban fekdűdjék.

Hogy ezen műtét mely mód és eljárás szerint végeztessék, illető gépek használati utasításaiban, s árlapomban az illető vegyészeti szereknél világosan le van írva, s minthogy hazánkban jelenleg már 778,800 hold szőlőföldjevan és évenként 22.283,200 akó bort ugyan, — de legtöbbször hibásan készített — termel s ha továbbá fontolásra vesszük azt, hogy gabunánk az orosz, s az amerikai, gyapjunk az ausztráliai oly erős versenytársává vált, hogy ezen terményeknél nagy kivételre már alig számíthatunk, ekkor azt hiszem, hogy joggal mondhatom azt, hogy ideje, hogy egy a kormány, a földmívelési ministeriumban egy szőlészeti, borászati és pezsgőgyártási szakosztály felállítása, s szőlészeti, borászati és pezsgőgyártási vándortanárok alkalmazása, s nemes fajú szőlőveszszők kiosztása által, — mint szinte minden egyes magyar szőlőbirtokos, az okszerű borkészítés által, a leghetségest megtegye arra, hogy boraink palackkéretté, s így kivitelképessé tétethessenek.

Fromm Antal m. k. ügynök,
az első magyar szőlészeti, borászati és pezsgőgyártási ügynökség alapítója, az országos magyar gazdasági egyesület, s az 1873. bécsi világkiállítás magyar országos bizottság szőlészeti, borászati és pezsgőgyártási szakosztályának tagja, s Jullien képviselője.

Cordier vegyész öszpontosított csersavoldata.

A borok ép eltartása és palackkéretté tehetésére.

Azon öszpontosított csersavoldat, melyet szerencsém van ajánlani, és a melyet a Champagnei első borezégék is már 30 év óta használnak, a párisi, troyesi és chalonsi kiállításokon többszörösen is éremmel tüntettetett ki.

Az öszpontosított csersavoldat tulajdonsága. Ezen öszpontosított csersavoldat azon tulajdonsággal bír, hogy megóvja a fehér borokat ama betegségtől, melyet közönségesen bormegnyulósodásnak nevezünk, és melynek okát a növényenyv jelenléte okozza. E növényenyv a gabona egyes részeiben fordul elő, és innen származik ezen elnevezése.

A borkezelők le fogják győzni ezen öszpontosított csersavoldat használata által ama nehézségeket, melyek az új és ó borok kezelésénél oly gyakran előfordulnak. Használata annál czélszerűbb, mert az ember csak azt adja meg általa a fehér bornak, a mi neki hiányzik, t. i. a csersavat, nem jöhetvén ugyanis a fehér borok, mint a vörös borok, a rohamos erjedés alkalmával a szőlőfürtökkel, melyek ezt nagy mennyiségben tartalmazzák, érintkezésbe.

Az öszpontosított csersavoldat előnye. Az öszpontosított csersavoldatnak még azon előnye is van a borok és különösen a pezsgőboroknál, hogy a bedugaszolt palackokban keletkező csapadékot elszáritván, nem engedi azt az üveghez tapadni, és így megkönnyíti a dugasz gyors kipeckelhetését.

Az öszpontosított csersavoldat készítése. Én az öszpontosított csersavoldatot, mely vegyészeti tisztán, mindig a legnagyobb gondal készítetem, s ez nem is ad a bornak semmi idegen szagot, sem ízt, vagy színt és a jelzett eredményre mindég biztosan számíthatni. Azért készitem folyadék alakban, mert meggyőződtem arról, hogy így eltarthatása a végtelenségig lehetséges és nem romlik el soha.

A használandó mennyiség. A mennyiséget pontosan meghatározni nem lehet, miután sok függ a bor és az év természetétől. Mégis lehet egy litret 16 edénynél, 2 hectolitre tartalommal, — egyenlő 60 akós, — mint legnagyobb, 24 darab edénynél szintén 2 hectolitre tartalommal — egyenlő 85 akó — mint legkisebb mennyiséget alkalmazni.

Használati mód. Oly borokat, melyek csak a hordóban leendő eladásra szávnak, csak egyszer kell ellátni az öszpontosított csersavoldattal, és pedig az első lehuzás után, a mi rendszeren december vége felé történik, és csak 2 hóval később, vagyis február végén vizahólyaggal deríteni. Oly boroknál azonban, melyek pezsgővé, vagy palackkéretté készítenők, előnyösebb az első lehuzás után csak az első felét alkalmazni és 2 hó múlva Jullienel deríteni, a másik felét pedig csak a lehuzás után hozzá adni.

Kapható, és mindennemű felvilágosítást nyerhetni Fromm Antal ügynöknél, Budapesten, malom-utca 6. sz.

EGYVELEG.

* Képzett gazdasági gépvezetők. A locomobil gőzgép és cséplőgépek kezelésére alkalmas egyének kiképzése céljából a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium által Budapesten rendezett tanfolyam befejeztetvén, azt 20 rendes és 7 rendkívüli tanuló végezte. Ezek közül a vizsgát 25 jó sikerrel letette. — Ugyanezen egyének a gőzgépek felügyeletére jogosító szabályszerű vizsgát a műegyetemen is jó sikerrel letették. —

Ezen tanfolyam által, melynek ismétlése szándékoltatik, a ministerium a fentebb említett gépek vezetésére alkalmas egyének hiányán kívánt segíteni. — A cséplési időszak beállván, figyelmeztetik a gazdaközönség, hogy ezen egyének fel fogadása iránt magát Hasenauer Ottó gépész-mérnök ural (lakik Budapest, vácsi ut Garrett és Koczó gépgyár) érintkezésbe teheti. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumtól.

(v) A maghamisítások rendszeres üzéséről. A londoni Carier et Comp, jól ismert nagy magkereskedői cég nyilvánosságra hozott egy hozzá intézett levelet, mely érdekes adatot nyújt arra, mennyire megy a magvak hamisítása, s az e tekintetbeni csalások mily rendszeresekké lőnek. A levél tartalma a következő: „Hamburg, Admiral-utca, 1870 november 16. Uraim! A mellékelt minta szerint ajánlhatok önöknek 300 mázsa homokot a heremag megkeverésére és pedig nagyon jutányos áron, t. i. a szintelent 10 schill, s 6 penc (=ca 6 frt), a festett pedig 14 schill, s 6 penc (=ca 7 frt 50 kr)-ért mázsánként, zsákkal együtt, kikötőbe szállítva, s átvételkor fizetve. Én ezzel nagy üzleteket kötök Angliában, s gyanítva azt, hogy önök is élnek vele, becses megrendelésüknek nagyon örvendének. A homokot a megrendelés után 5 hétre szállíthatom. — Hallgatagságomra számíthatnak. Feleletet várva stb. W. M. Hirschmann.“ Dr. Nobbe-nak a tharandi magvizsgáló állomás főnökének sikerült ezen homokhoz hozzá jutni, s nyilatkozata szerint, a figyelmetlen vevő igen könnyen rászedetik az így megkevert heremaggal. Ebbe a csaló kategóriába tartozhatik Bieck Ferdinand Schwedtől, a ki „óriás répama-

got“ kínál, s ad közönségeset és rosztat, és még sok mások. — Jó tudni e neveket és eljárásokat nekünk is, mert Németországban a létesített magvizsgáló állomások a csallók figyelmét felénk irányozzák, mint a kiknek ily hasznos óv- és védintézményeink még nincsenek.

(v) A fát a nedvesség behatása ellen megvédeni a legjobban lehet az által, ha a fát meleg lenolaj fénymázzal (firniszszel) néhányszor behuzzuk, vagy ha a fa nagysága megengedi, azt a lenolaj fénymázban hosszabb ideig benn tartjuk. A megsikkadt fénymázon az olajfesték is jobban megtapad és megmarad, s az így kezelt fa, legyen az eszköz, szerszám, vagy géprész, az idővel sokkal jobban daczol, mint az, a melyik csak egyedüli olajfestéssel lett bevonva. A teljes megszáradás azonban hosszabb időt kíván. Szintén itt fölemlíthetjük azt is, hogy a kézi eszközök és szerszámok nyelét vagy fafogantyuit simává lehet tenni, ha azokat csupán lenolajjal bedörzsöljük. A sima nyelű szerszámmal a munkás szivebben és jobban is dolgozik, mert nem tör a tenyerén hólyagot. Az előre simára megvakart, s azután lenolajjal bedörzsölt szerszámnyelek munkaközben még inkább kismulnak, s — a mi itt kevésbé jöhet ugyan tekintetbe — a nedvesség ellen is jobban tarják magukat.

(v) A baromfitenyésztés Franciaországban. Egy francia gazdasági lap állítása szerint a baromfitenyésztés az országnak nem kevesebb, mint 391.000.000 frankot hoz be, mely összeget könnyen lehetne egy milliárdig is emelni.

Piaci árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő = 2 nagy véka					Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozsa	zab	török buza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
Árakra jelezésekben.										
Kolozsvár	julius 31	770—780	680—710	536—540	190—210	430—440	130	150	1000	23
Nagy-Várad	julius 15	550—600	500—540	450—490	160—190	340—360	140	100	950	26
Maros-Vásárhely	julius 24	630—700	480—520	450—470	179—210	—	120—200	160—170	1060	20
Károly-Fehérvár	julius 16	685—700	515—525	390—400	190—195	—	125—130	90—105	1100	20
Nagy-Szeben	május 30	667—720	560—613	447—487	187—213	400	100—105	70	700	22
Brassó	május 30	689—784	602	437—450	186—194	349	—	—	—	20
Besztercze	junius 7	620—720	520	480	180	—	120—160	80—130	750	20
Nagy-Enyed	julius 24	600—640	500—530	400—460	210—230	—	200—220	50—60	1100	20
Szamosújvár	julius 14	650—740	500—580	420—480	160—170	—	160	50	1100	20
Deés	julius 15	760—800	620—680	440—460	190—200	—	190—200	75—100	800	20
Torda	julius 15	660—800	620—680	440—460	290—200	—	190—200	75—100	800	18

Erdélyi földterületmentesítési kötvény 74 — frt 75 kr. Ezüst árkelet 108.

Bécsi marhavásár: Felhajtott 5503 drb. hizó ökör. A forgalom élénk; árak: gallicziai 30—33 frt, magyar 33—34 frt, a vágósuly mázsája.

TARTALOM: A termésmaradványok, tarlok értéke.— Szerény vélemény Jelinek ur fatenyészési reformja felől.— Társalgó: Világkiállítási levelek IX.— Felhívás a magyar szőlőbirtokosokhoz, borkereskedőkhöz és pezsgőgyárosokhoz.— Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: **VÖRÖS SÁNDOR.**

Hirdetések.

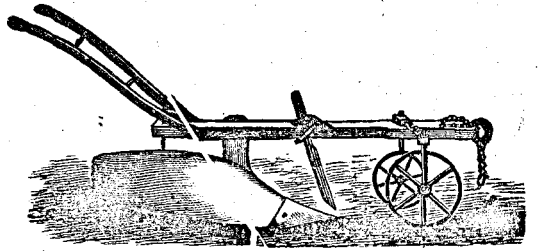
Jelzalog kölcsönök.

Telekkönyvezett földbirtokokra 5000 forinttól a legmagasabb összegig 6% kamat 1% törl. illetőleg 7%-al 32 évi törlesztésre (a visszafizetés előbb is bármikor teljesíthető) a leggyorsabban eszközöl

a hatóságilag engedélyezett általános ipar- és kereskedelmi ügynöki iroda
Kolozsvárt, óvár, bástyaútcza 6. sz.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1-től 4-ig. (3.) (27—48)

GUBITZ ANDRÁS utódjai gazdasági gépgyára.

Van szerencsénk a t. gazdaközönség szives figyelmét gyárunk készítményeire általában véve ezennel felhívni.

Különösen ajánljuk a t. gazda közönségnek a czélszerű és szilárd szerkezete által, magának jó hirnevet szerzett eredeti **Gubitz ekéket** (öntött fejű eke acél szántóvassal és vert vasekék acél szántóvassal), mélyítő ekéket s kettős ekéket, magtakarókat, kapáló és töltőgető ekéket, Howard-féle és Skott boronákat sat.

Képes árjegyzékkel megkeresésre mindenkinek bérmentre szolgálunk.

A megkereséseket kérjük Gubitz András utódjai gazdasági gépgyárának Pesten Lipótútcza 41. sz. czím alatt eszközölni, s a megrendeléseknek gyors és pontos teljesítést mindenkor kötelességünknek ismerendjük. (12.) (5—12.)

Egész tisztelettel:

Gubitz András utódjai

VICTORIA

bitosító társaság Kolozsvártt

(alapítva 1865-ben)

(1)

melynek biztosítéki alapja az 1871-ki zárlat szerint törzs- és tartalék tőkében s évi bevételekben

(14—24)

5 millió.

Biztosításokat fogad el

Tűz-, jég-, szállítási károk ellen, ugy az ember életére.

Az épület-biztosítási osztálynál kiváló figyelembe ajánlatnak a Victoria által életbeléptetett társasárva vagyona és egyházi biztosítás, mire nézt külön, rendkívül kedvezményes díjszabások vannak megállapítva. Házberendezések, mint: butor-, fehér-, ágy-, ruhanemű. stb. különös kedvezményben részesülnek a biztosításnál. Ezekon kívül is biztosítás nyújtatik mindennemű lak- és gazdasági épületekre, gyárookra, malmokra, vasuti építkezésekre, kereskedelmi raktárookra, boltban levő cikkekre, nyers és feldolgozott anyagokra, szabadban és fedél alatt levő gabona és széna takarmányokra, — tűz, villámcsapás, robbanás és kihurczolkodás veszélye ellen.

Egyszersmind felhivatik a t. közönség **életbiztosítási** ajánlatait is a Victoriánál tenni meg, mely minden irányu módozataiban a legnagyobb előnyöket nyújtja.

Életbiztosítási példa:

Halálesetre biztosított 2000 forint tőke évenkénti díja:

a biztosító

20 — 30 — 40 — 50 éves

korában kezdőleg

34 frt 60 kr. 45 frt 40 kr. 63 frt 40 kr. 95 frt 20 kr.

Ezekon kívül minden módozatok, mint halálesetben fizetendő tőkék, a biztosítónak még életében fizetendő tőkék, gyermekek számára nevelési kiházasítási vagy ténnyezmeneteli tőkék, nyugdíj vagy életjáradék összegek, temetkezési költségek biztosítása, ugy tulélési csoportokba beállítás is elfogadtatik, mindnyája kedvezményes díj s a nyereségben 5% részesülés mellett.

Előforduló károk, azonnal becsültetnek és rendeztetnek.

Bővebb felvilágosítással, átnézeti könyvekkel, a díjak iránti tájékozással szolgálnak a társasági felügyelők s vidéki ügynökségek a „VICTORIA” biztosító társaság vezérügynöksége Kolozsvártt.

Wagner.

Szász.